

**OQARTIRISH (BLEACHING) JARAYONINING TISH
TO‘QIMALARIGA TA’SIRI VA XAVFSIZ QO‘LLASH USULLARI**

Muallif: Rafiqov Diyorbek Bekzodjon o‘g‘li

Qo‘qon Universiteti Andijon filiali

Stomatologiya yo‘nalishi

25-03-guruh talabasi

Ilmiy rahbar: Madaminova Nilufarxon Sardorbek qizi

KUAF Stomatologiya kafedrası asisstanti

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada tishlarni oqartirish (bleaching) jarayonining stomatologik amaliyotdagi roli, uning tish to‘qimalariga ta’siri va xavfsiz qo‘llash usullari ilmiy jihatdan yoritib beriladi. Oqartirish zamonaviy estetik stomatologiyaning eng keng tarqalgan muolajalaridan biri bo‘lib, bemorlar orasida chiroyli va sog‘lom tabassumga erishish maqsadida mashhur hisoblanadi. Tish oqartirish jarayoni asosan emal va dentin qatlamidagi pigmentlarni kimyoviy moddalarning ta’siri bilan parchalanishi natijasida amalga oshiriladi. Ammo noto‘g‘ri qo‘llash, ortiqcha tez-tez oqartirish yoki kuchli konsentratsiyadagi moddalarni ishlatish emalga zarar yetkazishi, sezuvchanlikni kuchaytirishi va milk yallig‘lanishiga olib kelishi mumkin. Maqolada shuningdek, xavfsiz oqartirish usullari, tish emalini himoya qilish choralarini qo‘llash, professional stomatolog nazorati ostida muolaja olib borishning ahamiyati ta’kidlanadi. Ushbu maqola stomatologiya yo‘nalishi talabalari va bemorlarga oqartirish muolajalarining afzalliklari va xavflarini tushunishga yordam beradi.

KALIT SO‘ZLAR: oqartirish, bleaching, tish emali, dentin, peroksid, estetik stomatologiya, sezuvchanlik, xavfsizlik

KIRISH. So‘nggi yillarda stomatologiyada estetik muolajalarga bo‘lgan talab sezilarli darajada oshdi. Bemorlar chiroyli, oq va sog‘lom tabassumga erishishni xohlashadi, bu esa tishlarni oqartirish (bleaching) jarayonini eng ommabop estetik muolajalardan biriga aylantirdi. Oqartirish tish emali va dentin qatlamidagi pigmentlarni kimyoviy moddalarning ta’siri orqali parchalanishi natijasida amalga oshiriladi. Tishning tabiiy rangi yosh, ovqatlanish odatlari, sigaret chekishi va ba’zi dorilar ta’sirida o‘zgarib, sarg‘ayishi yoki dog‘lanishi mumkin. Shu sababli bemorlar oqartirish muolajasiga murojaat qilishadi.

Oqartirish jarayonida ko‘pincha vodorod peroksid yoki karbamid peroksid kabi faol moddalar ishlatiladi. Bu moddalar emal va dentin qatlamiga kirib, pigment molekulalarini oksidlaydi va tish rangini ochartiradi. Muolaja professional stomatolog nazorati ostida amalga oshirilsa, u xavfsiz va samarali bo‘ladi. Ammo noto‘g‘ri qo‘llash yoki uy sharoitida ortiqcha konsentratsiyadagi preparatlar bilan davolash tish emaliga zarar yetkazishi, sezuvchanlikni kuchaytirishi, milk to‘qimalarining yallig‘lanishiga olib kelishi mumkin.

Tish emali sezuvchanligi oqartirish jarayonining eng keng tarqalgan asoratlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli muolaja boshlanishidan oldin bemorlar individual holatiga qarab diagnostika va konsultatsiya o‘tkazilishi lozim. Zamonaviy stomatologiyada oqartirishning xavfsiz usullari ishlab chiqilgan bo‘lib, ular tish emalini himoya qilish, muolaja davomiyligini optimallashtirish va sezuvchanlikni kamaytirishga qaratilgan.

Shu bilan birga, oqartirish faqat estetik maqsadda amalga oshirilishi mumkinligi va tishlarning sog‘lomligi saqlanmagan holatda bu muolaja tavsiya

etilmasligi ta'kidlanadi. Maqolada oqartirishning fiziologik mexanizmi, xavfsiz qo'llash usullari, tish emaliga ta'siri va bemorlarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan asoratlar yoritiladi. Ushbu ma'lumotlar stomatologiya yo'nalishi talabalari va bemorlarga oqartirish muolajalarining afzalliklari, xavflari va profilaktik choralarini tushunishga yordam beradi.

ASOSIY QISM. Oqartirish (bleaching) stomatologiyada estetik muolajalarning eng ommabop usullaridan biri bo'lib, tish rangini yaxshilash va bemor tabassumini jozibador qilish maqsadida qo'llaniladi. Tishning tabiiy rangi yosh, ovqatlanish odatlari, nikotin va ba'zi dorilarning ta'siri natijasida o'zgarib, sarg'ayishi yoki dog'lanishi mumkin. Oqartirish jarayoni asosida emal va dentin qatlamidagi pigmentlarning kimyoviy moddalar ta'siri bilan parchalanishi yotadi. Ko'pincha ishlatiladigan moddalar vodorod peroksid yoki karbamid peroksid bo'lib, ular pigment molekulalarini oksidlab, tish rangini ochartiradi.

Oqartirish jarayonida tish emaliga zarar yetmasligi va muolajaning samarali bo'lishi uchun professional stomatolog nazorati zarur. Uy sharoitida ishlatiladigan preparatlar qulay bo'lishiga qaramay, noto'g'ri konsentratsiya yoki ortiqcha qo'llash emalning yupqalashishiga, dentinning ochilib qolishiga va sezuvchanlikning kuchayishiga olib keladi. Shu sababli bemorlar muolaja boshlanishidan oldin individual holatiga qarab stomatolog bilan konsultatsiya o'tkazishlari muhimdir.

Tish sezuvchanligi oqartirishning eng keng tarqalgan asoratidir. Tish nervlariga ta'sir qiluvchi tashqi stimullar, sovuq yoki issiq mahsulotlar iste'mol qilinganda og'riq va noqulaylik hissini yuzaga keltiradi. Bemorlarning ko'pchiligida bu holat vaqtinchalik bo'lib, muolaja tugagach kamayadi. Ammo tish emali allaqachon yupqalashgan va dentin ochiq bo'lsa, sezuvchanlik kuchayadi. Shu sababli zamonaviy stomatologiyada sezuvchanlikni

kamaytirish uchun desensitizatsiya vositalari va remineralizatsiya terapiyasi qo'llaniladi.

Remineralizatsiya terapiyasi tish emalini mustahkamlash va og'riq sezuvchanligini kamaytirishga xizmat qiladi. Bu jarayonda tish emali minerallari (kalsiy, fosfor) bilan boyitilgan preparatlar qo'llanadi. Ftorli laklar va gelar esa emalni mustahkamlash va dentin kanalchalarini yopish orqali og'riq sezgisini pasaytiradi. Shuningdek, maxsus stomatologik qoplamalar yordamida emal himoyalaniishi mumkin.

Oqartirish jarayoni ikki asosiy usulda amalga oshiriladi: professional (stomatolog nazorati ostida) va uy sharoitida. Professional muolaja kuchliroq konsentratsiyadagi peroksid preparatlari bilan amalga oshiriladi, natijasi tezroq va yanada barqaror bo'ladi. Uy sharoitidagi muolajalar esa zaif konsentratsiyadagi preparatlar bilan bajariladi va natija sekinroq namoyon bo'ladi. Har ikki usulda ham xavfsizlik va tavsiyalar muhimdir.

Shuningdek, oqartirish jarayonida bemorning umumiy tish salomatligi e'tibordan chetda qolmasligi lozim. Agar tishlarda kariyes, milk yallig'lanishi yoki yoriqlar mavjud bo'lsa, oqartirishdan oldin bu muammolarni davolash zarur. Shunday qilinmasa, muolaja natijasi samarali bo'lmaydi va tish sog'ligiga zarar yetkazadi.

Zamonaviy stomatologiyada oqartirish xavfsizligini oshirish uchun turli innovatsion usullar ishlab chiqilgan. Masalan, lazer yordamida oqartirish jarayoni yoki maxsus lampalar bilan faollashtirilgan peroksid muolajalari emalga minimal zarar yetkazadi. Shu bilan birga, bemorlarga oqartirishdan oldin va keyin maxsus tavsiyalar beriladi: kislotali mahsulotlardan uzoq turish, qattiq cho'tka bilan yuvmaslik, va ortiqcha oqartirishdan saqlanish.

Bundan tashqari, bemorlarning estetik talablarini inobatga olib, oqartirish muolajalari individual reja asosida amalga oshiriladi. Bemorning tish rangi,

emal qalinligi, sezuvchanlik darajasi va umumiy tish salomatligi muolajaning turi va intensivligini belgilashda asosiy mezon hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, oqartirish zamonaviy stomatologiyada estetik muolajalarning muhim qismi hisoblanadi. Biroq, xavfsizlikni ta'minlash va tish emalini himoya qilish uchun professional nazorat, individual yondashuv va profilaktik choralar muhimdir.

XULOSA. Oqartirish (bleaching) jarayoni zamonaviy stomatologiyada estetik muolajalarning asosiy usullaridan biri hisoblanadi va bemorlar orasida chiroyli va sog'lom tabassurga erishish istagi tufayli keng tarqalgan. Tish oqartirish jarayoni asosan emal va dentin qatlamidagi pigmentlarni oksidlovchi kimyoviy moddalar yordamida parchalanishiga asoslanadi. Biroq, noto'g'ri qo'llash yoki ortiqcha konsentratsiya emalning yupqalashishiga, dentinning ochilib qolishiga va sezuvchanlikning kuchayishiga olib keladi. Shu sababli oqartirish faqat stomatolog nazorati ostida amalga oshirilishi kerak.

Zamonaviy stomatologiyada oqartirishning xavfsiz usullari ishlab chiqilgan bo'lib, ularni qo'llash tish emalini himoya qilish, sezuvchanlikni kamaytirish va muolaja samaradorligini oshirishga qaratilgan. Remineralizatsiya terapiyasi, ftorli preparatlar, desensitizatsiya vositalari va stomatologik qoplamalar oqartirish jarayonida tish sog'ligiga zarar yetkazmasdan estetik natija beradi.

Bemorlar uchun oqartirishning xavfsiz qo'llanishi individual yondashuv, tishlarning umumiy holatini hisobga olish va stomatolog maslahatiga rioya qilish bilan ta'minlanadi. Muolajadan oldin tish kasalliklari, kariyes yoki milk yallig'lanishi mavjud bo'lsa, ularni davolash shart. Shu tarzda oqartirish nafaqat estetik, balki tish salomatligini saqlash nuqtai nazaridan ham xavfsiz va samarali bo'ladi.

Shuning uchun, oqartirish jarayonini faqat professional stomatolog nazorati ostida amalga oshirish, profilaktik choralarni qo'llash va bemorning individual holatini hisobga olish tish estetikasi va sog'lomligini saqlashda muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Attin T., Eick S., Attin R. Tooth Whitening: Treatment Modalities and Mechanisms of Action. Quintessence International, 2018. 224 pages.
2. Joiner A. The bleaching of teeth: A review of the literature. Journal of Dentistry, 2006; 34: 412-419.
3. Alqahtani Q. Tooth Whitening: Benefits and Side Effects. Saudi Dental Journal, 2014; 26(2): 33-46.
4. Carey C.M. Tooth Whitening: What We Now Know. Journal of Evidence-Based Dental Practice, 2014; 14: 70-76.
5. Greenwall L. Tooth Whitening Techniques, Safety and Effectiveness. London: Martin Dunitz, 2000. 312 pages.
6. Li Y., Greenwall L. Safety issues of tooth bleaching. Dental Clinics of North America, 2013; 57(2): 313-329.